

18A Světová literatura první poloviny 20. století

Znaky moderní literatury:

- ✘ ubývá dějovosti
- ✘ literatura je subjektivnější
- ✘ časová posloupnost je druhořadá
- ✘ konfrontace vnitřního světa s okolím
- ✘ prvky absurdity
- ✘ podtext a jeho funkce
- ✘ prolínání časových a významových rovin
- ✘ experimenty s jazykem
- ✘ didaktická funkce literatury na ústupu
- ✘ metaforické vyjadřování
- ✘ využití deníků, dopisů, memoárů, dokumentu, reportážních a publicistických postupů
- ✘ návrat k mýtům
- ✘ mystifikace; symbolika; erotika

Historické souvislosti:

1914 – 1918 první světová válka; 1917 říjnová revoluce v Rusku; 30. léta - hospodářská krize, hrozba fašismu, válka ve Španělsku; 1939 – 1945 druhá světová válka; vznik dvou světových soustav – kapitalistické a socialistické; studená válka; krize hodnot; zbrojení; globální problémy lidstva; terorismus; nové nemoci; koncem 80. let rozpad sovětského bloku; ekologické problémy...

Vznik kinematografie a filmového průmyslu

POEZIE

Guillaume Apollinaire – představitel **kubofuturismu**, francouzský básník, propagátor moderního umění (kubismu, futurismu), využil asociační metodu v poezii.

Alkohol (Pásmo); **Kaligramy**

Christian Morgenstern – předchůdce **dadaismu**, autor vtipných básní a hříček, sbírka **Šibeniční písně**

Futurismus = umělecký směr 1. čtvrtiny 20. století, zejména v Itálii a Rusku. Odpor k tradici, dynamičnost; propagovali techniku, rychlost, pohyb, destrukci, oslavovali válku.

1909 Manifest futurismu

Teorie osvobozených slov = zrušení skladby a interpunkce, používání jen podstatných jmen a sloves v infinitivu ...

Filippo Tommaso Marinetti

Vladimír Majakovskij

Veľemir Chlebnikov

Expresionismus = projevil se ve výtvarném umění a literatuře hlavně v Německu (Der blaue Reiter, Die Brücke), u nás v brněnské Literární skupině. Zabývá se citovými stavy a projevy lidské psychiky negativního rázu (zoufalství, prázdnota, bolest, strach ze smrti, šílenství, osamělost, nemoc).

Georg Trakl

Dadaismus = vznikl roku 1916 v Curychu v Kabaretu Voltaire jako protest, který měl lidstvo vyburcovat z pasivity. Projevil se v malířství a literatuře.

Hlavní principy: náhoda, nelogičnost, mystifikace.

tzv. automatické texty (návod jak vytvořit dadaistickou báseň: rozstříhat text, dát do klobouku...)

Tristan Tzara

Surrealismus = vznikl ve Francii, roku 1924 vyšel první *Manifest surrealismu*.

Surrealisté byli ovlivněni psychoanalýzou Sigmunda Freuda, inspirovali se ve snech, halucinacích, delirantních stavech, umělcova fantazie má být nezávislá na realitě, text má vycházet z nevědomí, fantazie není brzděna logikou, předběžný plán díla zavrhovali, nejdůležitější byla spontánnost, obrazotvornost, pravidla verše nerespektovali.

André Breton

Louis Aragon

Paul Éluard

Další významní básníci:

Thomas Stearns Eliot - Pustina

Rabíndranáth Thákur

PRÓZA

Obraz první světové války v literatuře:

Erich Maria Remarque - *Na západní frontě klid*

Henri Barbusse - *Oheň*

Ernest Hemingway – *Sbohem, armádo; Stařec a moře*

Michail Šolochov – *Tichý Don*

Ruská literatura:

Maxim Gorkij – *Dětství; Do světa; Moje university*

Michail Bulgakov- *Mistr a Markétka*

Boris Pasternak – *Doktor Živago*

Anglická literatura:

David Herbert Lawrence

James Joyce - *Odysseus*

Virginia Woolfová – *Paní Dallowayová*

Rudyard Kipling – *Kniha džunglí*

Keith Gilbert Chesterton

John Galsworthy – *Sága rodu Forsythů*

Americká literatura:

Francis Scott Fitzgerald - *Velký Gatsby*

William Faulkner

Theodore Dreiser – *Americká tragédie*

John Steinbeck*Hrozny hněvu; Na východ od ráje*

Jack London - *Bílý tesák*

Thornton Wilder - *Most Svatého Ludvíka krále; Dohazovačka (Hello, Dolly!)*

Němečtí a rakouští autoři:

brí Mannové, Thomas a Heinrich

Lion Feuchtwanger

Hermann Hesse – *Stepní vlk*

brí Zweigové, Stefan a Arnold

Robert Musil - *Zmatky chovance Törlesse*

Francouzská literatura:

Antoine de Saint-Exupéry – *Malý princ*

Anatol France

Německy píšící pražští autoři:

Franz Kafka – *Proces; Zámek*

Gustav Meyring

Egon Erwin Kisch

Franz Werfel – *Píseň o Bernadetě*

Světové drama:

Georg Bernard Shaw - *Pygmalion*

Bertolt Brecht - *Matka Kuráž a její děti*

18B Styl publicistický

je **styl sdělovacích prostředků**. Jeho cílem je **informovat** o aktuálních událostech v politice, ekonomice, kultuře, sportu a zároveň **ovlivňovat** adresátovy názory a city.

Psaná publicistika (tisk, internet, teletext)

Mluvená publicistika (zpravodajství, diskusní pořady, dokumenty, reportáže apod.)

Všechny projevy jsou připravené a promyšlené. Musejí být srozumitelné, jednoznačné a přesvědčivé. Styl je výrazně dynamický, rychle se mění.

Jazykové prostředky:

- ✘ většinou neutrální spisovný jazyk
- ✘ **automatizace** je využívání stále stejných prostředků, klišé (*panuje obecný názor, tvář našeho venkova, vrátil se k rodinnému krbu, setrvali v delším přátelském rozhovoru, potvrzujeme příjem vaší objednávky...*), slova ztrácejí původní neotřelý význam neustálým užíváním
- ✘ **aktualizace** je užití jazykových prostředků nově, nečekaně, neotřele (*utrpět vítězství, dostat zelenou...*)
- ✘ módní slova (*kauza, politická scéna, tunelář...*)
- ✘ shodné přívlastky
- ✘ 3. osoba sloves
- ✘ logická výstavba, přitažlivé titulky, grafická úprava

Slohové útvary:

slohový postup informační, výkladový, úvahový

- ✘ zpravodajské – zpráva, **článek**, reklama, inzerát, oznámení, **interview**
- ✘ analytické – komentář, úvodník, glosa, **recenze**, diskuse, polemika
- ✘ beletristické – črta, sloupek, **fejton**, **reportáž**
- ✘ zábavné útvary – křížovky, seriály, anekdoty, horoskopy, ankety

Bulvární média – odlišují se tematicky i jazykově (snaha o senzaci, skandály, krimi-story, nadměrná nadsázka, realita a pravdivost jsou pokřiveny, chtějí manipulovat)

Investigativní žurnalistika (angl. investigate = vyšetřovat, prozkoumat) se snaží získávat informace, které někdo má důvod utajovat (úplatnost úřadů, bankovní podvody, zločinci na nejvyšších místech...). Např. pořad Klekánice, Na vlastní oči. Investigativní žurnalisté jsou často i v ohrožení života.